

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

педагогічну творчість семінаристів і озброїти їх навичками шкільної роботи. У зв'язку з цим надавав важливу роль у фаховій в підготовці майбутніх вчителів, практиці у початковій школі. Педагог радив учителеві нести історію в народ, глибоко шанувати традиції пращурів [3, 181].

Висновки. Таким чином, діяльність Костянтина Ушинського і А. Дістервега відповідала потребам суспільно-історичного розвитку їхніх країн, зокрема системам національної освіти. Кожен із них прагнув бачити свій народ освіченим і обґрунтував свою концепцію національного виховання. Їхня педагогічна спадщина заслуговує на творче вивчення і застосування та допоможе краще зрозуміти зміст, форми, методи навчання, виховання на сучасному етапі, зокрема в умовах розбудови української держави. Провідні ідеї “вчителя всіх народів” К. Ушинського та А. Дістервега не втратили своєї цінності й донині

1. Вихруц В. Досвід зарубіжної школи у дидактиці К.Д. Ушинського / Вихруц В. // *Шлях освіти*. – К., 2000. – №1. – С. 42 – 46.

2. Дістервег А. До питання про емансипацію вчителів. / Дістервег А. / *Хрестоматія по*

истории педагогики. – Т. II. – М., 1940. – С. 416.

3. Дістервег А. Посібник для освіти німецьких вчителів. *Избранные педагогические сочинение*. / Дістервег А. – М., 1956. – 375 с.

4. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. / Кравець В. – Тернопіль. – 1996. – 436 с.

5. Луцик Д. Літопис педагогічної думки в Україні / Луцик Д., Логвиненко Т. – Дрогобич, Відродження, 2000. – 160 с.

6. Руденко Ю. Чи знаємо і шануємо генний Костянтин Ушинського (до 180-річчя від дня народження видатного педагога). / Руденко Ю. *Освіта* 2003. – 5 – 12 березня. – С. 4 – 5.

7. Сбруєва А. Порівняльна педагогіка / Сбруєва А. Суми, 2005. – 320 с.

8. Торопова В. Ідея народності у вихованні / Торопова В / *За творами К.Д. Ушинського та А.А. Дістервега* // *Рідна школа*. – 2004. – №3. – С. 66 – 67.

9. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори у 2-х томах: т.1. / Ушинський К. К., 1983. – 488 с.

10. Ушинський К. Вибрані педагогічні твори у 2-х томах: т.2. / Ушинський К. К., 1983. – 359 с.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2009

УДК 37.014.52

**Ірина Паласевич, аспірант кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті проаналізовано підходи до визначення та розуміння сучасними українськими та зарубіжними науковцями структурних компонентів естетичного виховання; розкрито найбільш характерне розуміння мети, завдань і принципів естетичного виховання. На основі аналізу автор визначає своє ставлення до розуміння компонентів естетичного виховання.

Ключові слова: естетичне виховання, естетична культура, естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичний ідеал.

Постановка проблеми. Проблеми естетичного виховання були актуальними впродовж усього розвитку людського суспільства. І сьогодні цей напрям виховання є однією зі складових гармонійного розвитку особистості. У технократичному ХХІ столітті існує проблема естетики; поняття краси на сьогодні видозмінюється і деградується. Нове століття вимагає нових підходів і розумінь. Про це наголошується і в державних документах, зокрема у “Державній комплексній програмі

естетичного виховання”. А “Концепція естетичного виховання учнівської молоді в умовах відродження української національної культури” акцентує на необхідності впровадження всього комплексу системи естетичного виховання. У цьому контексті актуалізується питання змісту та структури естетичного виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці (О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Кондрашова, О. Пермяков, Н. Зеленкова, Г. Лаврешина, С. Пальчевський та ін.) доводять, що естетичне виховання є важливим напрямом

освіти. Над проблемою його завдань та структурних компонентів працюють чимало науковців. Зокрема, у роботах В. Бутенко, Л. Волович, Д. Джоли, Р. Дзвінка, О. Дем'янчук, А. Миропольської, О. Олексюк, та ін. окреслюються аспекти теорії та практики естетичного виховання. Питанням категорійного апарату естетичного виховання вивчають Л. Гарбузенко, В. Дряпик, І. Зязюн, А. Комарова, Н. Миропольська, С. Федорищева, Л. Фірсова, С. Шаргородська, А. Щербо та ін. Ці дослідження – концептуальні для педагогічної науки.

Зауважимо, що питання естетичного виховання є доцільним для вивчення не лише для науковців, а й широкого кола педагогів. Саме тому, об'єктивна потреба педагогічного аналізу зумовила вибір теми статті, **метою** якої є аналіз підходів до розуміння структурних компонентів естетичного виховання.

Виклад основного матеріалу. Естетичне виховання, впливаючи на почуття, свідомість дитини, сприяє формуванню естетичних поглядів і переконань, що становлять основу естетичного світогляду. При раціональній організації естетичного виховання забезпечується формування естетичних смаків, ідеалів, потреби нести прекрасне в життя.

Як показало вивчення сучасних наукових джерел, посібників з педагогіки, у них цілісно розкрита сутність, категоріальний апарат, зміст та категорії естетичного виховання. Проаналізуємо їх більш детально.

Метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності [Вікіпедія].

Згідно з державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (щодо основної школи), основною метою освітньої галузі “Естетична культура” є формування в учнів системи естетичних цінностей як інтегральної основи світогляду, розвиток мистецьких умінь та компетентності, здатність до художньо-творчої самореалізації, виховання потреби в духовному самовдосконаленні.

Вагомими завданнями естетичного виховання школярів вчені визначають формування художньо-естетичної культури, розвиток творчих здібностей, здатності до естетичного освоєння дійсності [12, 359].

Дещо ширше бачать завдання естетичного виховання науковці Л. Кондрашова, О. Пермяков, Н. Зеленкова, Г. Лаврешина [10, 80], а саме: розвиток естетичних почуттів; естетичного

смаку; образного мислення; художніх здібностей, емоційної сфери, фантазії й уяви; виховання естетичного сприймання дійсності і формування готовності творити прекрасне, вносити красу у навколишню дійсність.

Завданням естетичного виховання, на переконання російської дослідниці Г. Петрової, є активізація духовних і фізичних здібностей особистості, формування мислення, естетичний розвиток особистості [11, 162 – 163].

Ці завдання мають певні спрямування:

- по-перше, створення необхідного запасу елементарних естетичних знань і вражень, без яких не можуть виникнути схильність, інтерес до естетично значущих предметів та явищ;

- по-друге, формування на основі отриманих знань і розвитку здатності художнього й естетичного сприйняття таких соціально-психологічних якостей людини, які забезпечують можливість емоційного переживання та оцінки естетичних предметів та явищ;

- по-третє, формування естетичних творчих здібностей, розвиток таких якостей, потреб, здібностей, які перетворюють особистість на активного творця [12, 359].

Д. Джола, А. Щербо стверджують, що в літературі – як педагогічній, так і естетичній, “дуже часто завдання виховання вбачають у формуванні естетичного відношення до праці, природи, побуту, мистецтва і т.ін. Однак завдання естетичного виховання, і ми погоджуємось у цьому із науковцем, є безконечними, “бо естетичне ставлення можливе до будь якої сфери” [3, 51].

Як свідчать наші дослідження, завдання естетичного виховання в ЗОШ полягають у залученні школярів до прекрасного, ознайомленні з ним та організації естетичної діяльності.

Не претендуємо на новизну, однак, на наш погляд, певна структурованість та розуміння кожним прекрасного є процесом багатофакторним, адже саме цілісний підхід до естетичного виховання засвідчує його результативність.

У педагогіці існує чимало різноманітних підходів до категоріального апарату естетичного виховання. Проаналізуємо основні з них. Сучасні українські та російські педагоги (І. Зязюн, Н. Миропольська, О. Дубасенюк та ін.) більшість категорій естетичного виховання розуміють однопланово. Це, насамперед, естетичні відчуття, смаки, оцінки, переживання, ідеї, ідеали, естетичні міркування, судження та ін.

Естетичні категорії виступають мірилом людських почуттів. Як переконує нас Вікіпедія,

“вони є відносними визначеннями, оскільки відчуття прекрасного у кожного так чи інакше відрізняється. Вони розробляються на основі побудови логічних визначень, які включають у себе найголовніші ознаки і риси того, що підпадає під естетичну категорію. Правда, естетичні категорії скоріше послугують для наукового пізнання прекрасного, ніж основою для відчуття прекрасного” [2].

Так, наприклад, серед категорій естетичного виховання науковці М. Фіцула, О. Дубасенюк, С. Пальчевський та ін. називають: естетичну культуру, естетичну свідомість, естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичні смаки та ідеали, естетичні потреби, естетичні оцінки, естетичне судження, та ін. В. Лозова та С. Пальчевський доповнюють їх категорією “естетична діяльність”.

На думку Л. Калініном, естетичні категорії визначаються “розумовою, моральною, емоційною, духовною діяльністю людини і зумовлюють істотні зміни в її світосприйнятті, переконаннях, поведінці, сприяють естетичній діяльності особистості, розвитку її творчих сил та здібностей відповідно до об’єктивних законів розвитку краси” [6, 26].

Серед категорій виділимо естетичну культуру – “сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в навколишній світ, оберігати природну красу. Її рівень виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, смаків, потреб, ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах” [2].

Н. Миропольська розглядає естетичну культуру “як переживання культу світла, що передбачає обов’язковий чуттєвий відгук людини на все, що відбувається в світі, який її оточує”. Могутнім чинником формування естетичної культури є слово [1, 17].

У посібнику з педагогіки читаємо, що “естетична культура – це соціально зумовлений рівень розвитку естетичних засад особистості, що забезпечує їй готовність до діяльності у сфері мистецтва й естетики” [10].

На думку В. Лозової та Г. Троцько, естетична культура особистості є економічним фактором життя суспільства, бо підвищення ефективності виробництва, якості продукції певним чином пов’язане з розвитком естетичних смаків, образного мислення лозова [8, 90].

Російський педагог Л. Крившенко стверджує,

що завдяки “естетичній культурі формуються естетичні почуття, потреби, знання, ідеали, творчі здібності, виробляються художньо-естетичні уміння” [9, 119].

Дещо звужує дане поняття І. Зязюн, називаючи це художньо-естетичною культурою. Зокрема, виділяючи поняття “художня культура”, він запевняє, що “на шляху виявлення та пізнання ефективності художньої культури виникають серйозні теоретичні і практичні труднощі, пов’язані із самою природою впливу мистецтва: воно опосередковане досить складними процесами розвитку духовного світу людини, участю у них значної кількості інших соціальних факторів і тому не завжди піддається точним оцінкам” [1, 16].

О. Дубасенюк виокремлює такі компоненти художньо-естетичної культури:

- інформаційний (знання про естетику, про красиве і потворне, закони краси, мистецтво, про розвиток світової і національної культури);
- емоційно-почуттєвий (естетична свідомість, естетичні потреби, почуття, смаки, ідеали, здібності);
- діяльнісний (естетика поведінки, творча художня діяльність) [12, 360].

Поширеною категорією є естетична свідомість – “форма суспільної свідомості, що має на меті художньо-емоційне освоєння дійсності через естетичні почуття, переживання, оцінки, смаки, ідеали тощо і концентровано виражається в мистецькій творчості та естетичних поглядах” [12, 360].

Естетична свідомість існує на певних рівнях:

- безсвідомому – як генетично успадкований від предків інстинкт;
- чуттєвому – як емоційні стани;
- розумовому – як усвідомлені цінності, естетичні категорії [2].

У Вікіпедії зазначено, і ми погоджуємось з цим, що структуру естетичної свідомості складають: естетичні сприйняття, естетичні почуття, естетичні судження, естетичні смаки, естетичний ідеал [2].

Початковим моментом у формуванні естетичного ставлення до дійсності, як стверджують В. Лозова та Г. Троцько, є естетичне сприйняття. Виражається воно в загальній спостережливості, здібності помічати прекрасне і звертати на нього увагу. Що саме сприймається і як – визначається особистісними особливостями школяра [8, 91].

З психологічної точки зору естетичне сприймання тренує спостережливість, стимулює мислення, розвиває вміння оцінювати та

висловлювати відповідне судження. У процесі споглядання краси інтенсифікується інтелектуальний розвиток.

Естетичне сприймання сприяє розвитку емоційної сфери, емпатійності, оскільки кожне естетичне явище викликає емоції радості, захоплення, піднесення, а твори мистецтва – складні почуття, переживання [14, 52].

Ж. Юзвак виділяє в естетичному сприйманні емоційний (прояви радості, здивування, замилювання, захоплення, які зовні виявляються у міміці, рухах, жестах, висловлюваннях; потреби у співпереживанні естетичних емоцій з боку значущої особи, що проявляється у прагненнях привернути увагу іншої людини чи об'єкта, які справили враження; згадування про естетичний об'єкт через певний час) та пізнавальний компонент (естетична спостережливість, що виявляється у здатності самостійно виділяти естетичний об'єкт серед інших; уміння висловити естетичне судження про об'єкт та його властивості) [14, 52].

На думку М. Фіцули, складною є проблема формування сприймання мистецтва. “Щоб сприймати художній чи музичний твір, треба мати елементарну теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання. Цей принциповий підхід слід узяти за основу при використанні в естетичному вихованні музики, образотворчого мистецтва, скульптури” [13, 294].

У процесі сприйняття і розуміння прекрасного виникають естетичні почуття “почуття насолоди, які відчуває людина, сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах мистецтва” [12, 360]. “Воно продукт як цілеспрямованого, так і безсвідомого естетичного виховання. Естетичні почуття закріплюються в естетичній необхідності, яка знаходить вихід у різних видах діяльності і відношенні людини до дійсності” [4, 15].

Ще однією категорією естетичного виховання є естетичні судження, які передають ставлення особистості до певного об'єкта, явища [2].

У контексті нашої розвідки доцільним є аналіз такої категорії, як естетичний смак. У довідкових виданнях читаємо: “безпосередня емоційна оцінка естетичних особливостей предметів, явищ природи, суспільного життя. Він висловлює оцінку дійсності, усього розмаїття цінностей з вироблених у людини в процесі суспільної практики уявлень про прекрасне, бридке, трагічне, комічне тощо. Стосовно оцінки творів мистецтва естетичний смак конкретизується як художній” [4, 16].

Він формується на основі конкретних естетичних знань, суджень, сприйняття, почуття,

ідеалів і понять, під яким науковці розуміють “стійке емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, що носить вибіркового характер. У відповідності з особливостями розвитку і виховання у кожної людини виробляється свій особистий смак в тій чи іншій галузі” [8, 93].

Серед основних чинників формування естетичних смаків Н. Калашник визначила:

- професійно-мистецтвознавчий. Смаки розрізняються як суто професійні (критика літературних, драматичних творів, кіно і телебачення, прикладна естетика, дизайн тощо), притаманні спеціалістам, але й властиві багатьом слухачам, читачам та глядачам. Вони часто суперечливі. Це залежить від рівня освіти і культури конкретної людини, її інтересів;

- пов'язаний зі статтю людини. Загально визнано, що смаки жіночі є більш емоційними, чутливішими, вони виявляються переважно в оформленні інтер'єру житла, моді одягу, аксесуарах зовнішнього вигляду різних категорій жінок (освічених, заможних, ділових, людей мистецтва, окремих професій та тих, що займають високі посади), їхнього віку (молодих, середнього віку, похилого віку). Смаки жінок помітні також у прагненні завжди мати якнайкращий зовнішній вигляд, часто використовуючи свою зовнішність як службову ознаку – актора, “кінозірки”, топ-моделі, письменниці тощо;

- етнічний (етнографічний). Враховує ознаки національного смаку у всьому його розмаїтті. Він виявляється в інтер'єрі оселі, особливо сільських хат, в оформленні присадибних ділянок, дач, у компонентах одягу, художньо-мистецькому оформленні й проведенні сімейних і народних свят. Так, за етнографічними особливостями одягу населення України помітно вирізняються самі українки, німці, кримські татари, німці, поляки, болгари, цигани та ін. Можна виявити смакові особливості і в оформленні житла відповідно до традицій різних національностей. За смаками розрізняються національні кухні, зокрема традиційні народні страви, де фізіологічний смак поєднується з естетичним оформленням страв, до того ж кожна господиня знає свої “секрети” їхнього приготування й оформлення [5, 123].

Серед категорій естетичного виховання як складову естетичної культури виділяють “естетичну діяльність”, що спрямована на:

- організацію естетики середовища, в якому живе, вчиться, працює, відпочиває людина;

- розвиток творчих здібностей особистості в галузі музики, образотворчого мистецтва, літератури, театральних занять, уяви, образного мислення, фантазії;

- пропаганду мистецтва, естетичних ідеалів;
- самоосвіту та самовиховання з метою духовно-естетично збагачення особистості [8, 94].

До варіативних категорій відносимо естетичний ідеал – цілісний конкретно-чуттєвий образ, який є втіленням уявлення людей про досконале життя, досконалу людину, досконалий твір мистецтва. Найбільш рельєфний естетичний ідеал виражається у мистецтві [4, 15], в якому втілюються уявлення людини про прекрасне, виявляються її прагнення, орієнтири [12, 360].

Риси прекрасного у вчинках і діях людини: у ставленні до праці і суспільства, у манерах, зовнішньому вигляді, у формах спілкування з людьми, розкриває естетика поведінки [12, 360].

У словнику “Естетика” розглянута категорія “естетична цінність” – цінність, яка містить у собі ідеал прекрасного, може задовольнити естетичні вимоги людини, викликати в неї естетичне переживання. Коло естетичних цінностей дуже широке. Це, перодовсім, сама людина, а також предмети її творчої праці, створені за законами краси [4, 14].

Аналіз категоріального апарату естетичного виховання доводить, що з даної точки зору в основі формування особистості лежать соціально-економічні, психологічні, зокрема чуттєві аспекти.

Потреба цілісного аналізу змісту естетичного виховання спонукає нас до вивчення напрямів естетичного виховання.

У контексті нашої проблеми та на основі аналізу опрацьованих джерел визначимо найбільш важливі напрями естетичного виховання:

- по-перше, естетичне виховання у сім’ї. Саме тут формуються основи естетичних смаків та почуттів [2];

- по-друге, оволодіння естетичними знаннями в процесі вивчення навчальних предметів у школі (предмети художнього циклу (мистецтво, музика, живопис, література та ін.), предмети природничого і гуманітарного циклів, мови, літератури, історії тощо);

- по-третє, створення у школах спеціалізованих гуманітарно-естетичних класів, художніх шкіл, які сприяють естетичному розвитку учнів;

- по-четверте, естетичне виховання у позакласній виховній роботі (хори, оркестри, ансамблі, літературні, драматичні, хореографічні гуртки, кіно- і фотогуртки), у роботі студій (художніх, спортивних тощо), під час факультативних занять з етики, естетики, різних видів художньої творчості, історії мистецтва тощо;

- по-п’яте, задоволення естетичних інтересів дітей у позашкільних дитячих виховних закладах (студії образотворчого мистецтва, будинки і

палаці дитячої та юнацької творчості, студії, дитячі музичні та художні школи тощо) [2; 8];

- по-шосте, здобуття естетичних знань у вуличному середовищі;

- по-сьоме, вплив засобів масової інформації на естетичне виховання [2; 14].

- по-восьме, естетичне самовиховання [8].

Серед найбільш яскраво виражених джерел естетичного виховання науковці виділяють художню літературу, читання і поезію. “Ознайомлення з поетичним словом не просто збагачує словниковий запас школяра, й прищеплює відразу до шаблону, словесного штампу, канцелярської сухості в рідній мові. Ліричні твори мають здатність впливати на емоційний світ людини, загострювати почуття, розвивати художні смаки та ідеали” [7, 32].

На жаль, можемо констатувати факт, що на сьогодні у підлітковому середовищі дані джерела є не найбільш поширеними, адже на першому плані сьогодні – робота з комп’ютерами, слухання музики та ін.

Серед інших джерел естетичного виховання виділено природу, мистецтво, красу побуту і навколишньої обстановки, участь людини в різних видах діяльності, національні цінності, хоровий спів, прослуховування музичних творів [8, 90].

На думку О. Дубасенюк, в естетичному вихованні значне місце займає природа, художнє, музичне виховання, виховання засобами літератури, театру та ін. [12, 363].

У комплексі структурних компонентів естетичного виховання є принципи естетичного виховання. Проаналізуємо їх.

Серед принципів естетичного виховання науковці зосереджують увагу на загальних та специфічних. До специфічних належать:

- принцип комплексного підходу, який означає, що систему естетичного виховання педагог повинен організовувати так, щоб різні види мистецтва постійно взаємодіяли між собою у процесі впливу на школяра і комплексно використовувати засоби мистецтва і дійсності.

- принцип творчої самодіяльності учнів означає, що педагог повинен формувати у школярів здатності переносити вироблені творчі навички на виконання будь-якої справи.

- принцип естетизації усього життя людини виділяє завдання навчити бачити, відчувати, розуміти прекрасне і творити красу у навколишній дійсності, праці, мистецтві, у повсякденному житті [12, 363].

Висновок. Отже, аналіз наукового доробку дослідників з проблем естетичного виховання дає підстави зробити висновок про різноманітність

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ У РЕЛІГІЙНІЙ ПЛОЩИНІ

структури естетичного виховання. Лише у комплексному розв'язанні всього змісту та завдань естетичного виховання можливе досягнення мети виховання – гармонійний і всебічний розвиток особистості, забезпечення ефективності формування особистості школяра. Перспективним вважаємо теоретичний аналіз форм і методів естетичного виховання, розгляд їх в історичному аспекті.

1. Виховання естетичної культури школярів: навч. посібник / І.А. Зязюн, Н.С. Миропольська, Л.О. Хлебнікова та ін. – К.: ІЗМН, 1998. – 156 с.

2. *Bikipedia* // www.meta.wikimedia.org

3. Джола Д. М, Щербо А.Б. Теорія та методика естетичного виховання школярів: навч.-метод. посібник / Д.М. Джола, А.Б. Щербо. – К.: ІЗМН, 1998. – 392 с.

4. Естетика: слов. найбільш уживаних термінів (укр. та рос. мовами) / Харк. В.А. Энциклопедический словарь. – СПб.: Изд-во Михайлова В., 2005. – 288 с.

5. Калашиник Н.Г. Історико-педагогічна генеза формування естетичних смаків учнівської молоді у процесі навчально-виховної діяльності: дис. ...доктора пед. наук: 13.00.01. – К., 2004. – 480 с.

6. Калініна Л. Естетичне виховання молодших

школярів як соціально-педагогічна проблема / Л. Калініна // Рідна школа. – 2006. – № 3. – С. 24–26.

7. Коломієць Н. Роль виразного читання в естетичному вихованні підлітків / Н. Коломієць // Рідна школа – 2003. – № 3. – С. 32–33.

8. Лозова В., Троцько Г. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник / В. Лозова, Г. Троцько. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків: “ОВС”, 2002. – 400 с.

9. Педагогіка: учеб. / Л. П. Крившенко [и др.]; под ред. Л.П. Крившенко. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 432 с.

10. Педагогіка в запитаннях і відповідях: навч. посіб. / Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков, Н.І. Зеленкова, Г.Ю. Лаврешина. – К.: Знання, 2006. – 252 с.

11. Петрова Г.А. Эстетическое воспитание в педагогическом вузе как система. // Современные подходы к теории эстетического воспитания. – М., 1999. – С. 162–163.

12. Практикум з педагогіки: навчальний посібник: видання 3-тє перероблене і доповнене/ За заг. ред. О.А. Дубасенюк. – К.: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 464 с.

13. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 352 с.

14. Юзвак Ж. Естетичне сприймання: психологічний аспект // Початкова школа. – 2000. – №12. – С. 51–52.

Стаття надійшла до редакції 03.12.2009

УДК 37.034:372.3

Світлана Гром, аспірантка соціально-гуманітарного факультету
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНЯТ У РЕЛІГІЙНІЙ ПЛОЩИНІ

“... Господь дозволив мені оглянути Своє Царство,
що розвивалося в моїх дітях...”

Зі спогадів

Софії Шептицької

Ключові слова: релігійне виховання, релігійна педагогіка, християнське виховання, домашня церква, воцерковлення, моральне виховання.

Постановка проблеми. Церква у співпраці з сім'єю сприяють духовному становленню дитини. Основна проблема морально-духовного виховання не тільки в тому, щоб навчити засад християнської моралі, а в тому, щоб людина в них повірила та прийняла, щоб людина відчула власну потребу в духовному житті, а моральні норми стали власними переконаннями.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження моральності як психологічного феномену в контексті духовності, присвячені роботи І. Бека,

М. Савчина, О. Кононко, В. Холмогорової, В. Котирло, О. Смірної, В. Утробіної, Л. Калуської, Н. Химич, А. Богуш, Н. Лисенко. Зокрема, за О. Кононко в основі духовного виховання дітей лежить тріада: “духовність – душевність – моральність”. А. Богуш вбачає, що завдання духовного виховання полягає в збереженні в душі дитини Божественної благодаті. Н. Химич вважає, що починати формувати духовний потенціал дитини слід уже з ранніх років на основі діалектичної єдності освіти та виховання. Л. Калуська наголошує на тому, що опанування